

Hjälpredda

Ansvarsfördelning för personal kring barn och ungdomar med synnedsättning

- Före förskolan
- Förskoletiden
- Skoltiden
- Gymnasietiden

2010-05-06 (senaste revidering 2014-04-01)
Västra Götalandsregionen, Jönköpings län och Hallands län

Före förskolan

Förskoletiden

Skoltiden

Gymnasietiden

Syfte

Syftet med Hjälpredan är att tydliggöra ansvarsfördelning mellan kommuner och landsting och statliga Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), när det gäller barn och ungdom, 0-19 år, med synnedsättning och som är inskriven vid syncentralen.

Hjälpredan gäller i Västra Götalandsregionen, i Region Halland och Jönköpings län och är menad att i första hand vara ett stöd till de som arbetar kring barnen/ ungdomarna.

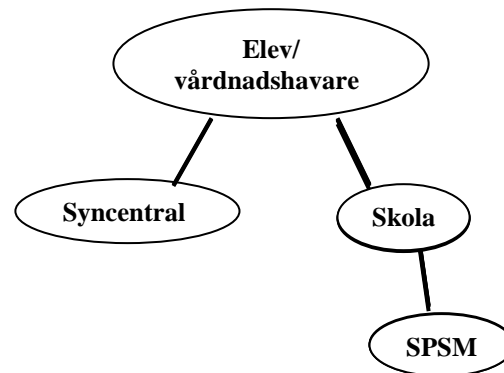
Olika uppdrag

Vårdnadshavare har huvudansvar för sitt barn. Kommun, landsting och stat har delansvar för olika områden enligt lagar och förordningar.

Kommunen (förskola/skola) ansvarar för barnets/elevens lärande och utveckling.

Landstinget/Regionen (syncentralen) arbetar på uppdrag av vårdnadshavare.

Staten (SPSM) arbetar på uppdrag av skolhuvudman (förskola/skola).

Kommunen

Kommunen ansvarar för barn/elever i deras lärande och utveckling i förskola/skola. Skollagen anger att det

skall finnas Elevhälsa som stöd för förskola och skola i arbete med barn i behov av särskilt stöd. En sådan stödenhet består av psykolog, kurator, skolsköterska, specialpedagog, talpedagog, logoped och skolläkare.

Elevhälsan skall tillhandahålla specialpedagogisk, psykologisk, social och medicinsk kompetens och vid behov göra utredningar, handleda och bistå pedagogisk personal vid upprättande av åtgärdsprogram.

Elevvårdsteamet (kallas ibland för stödenhet eller resursteam eller liknande) skall kunna genomföra en allsidig elevutredning innefattande pedagogiska, psykologiska, medicinska och sociala aspekter.

Utredningen är inriktad på att ge underlag så att elever skall kunna få behov av specialpedagogiska stödinsatser tillgodosett.

Landsting/Region

Syncentralens uppdrag är att utifrån medicinsk diagnos ansvara för habilitering/rehabilitering samt förskrivning av personliga hjälpmedel enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL , §3b). Insatserna riktar sig till personer med synnedsättning enligt WHO:s definition. Målet är att kunna leva ett självständigt liv.

Syncentralens arbetssätt är att tillsammans med personer med synnedsättning, upprätta en vårdplan, som utgår från individens behov, förutsättningar och önskemål.

Insatserna kan ges både individuellt och i grupp och kan bestå av:

- psykosocialt stöd och rådgivning
- utprovning och inträning av hjälpmedel
- träning av dagliga aktiviteter, med eller utan hjälpmedel
- vägledning och information till anhöriga, närstående och personal
- samordning och uppföljning av insatser

Staten

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) är statens samlade stöd i specialpedagogiska frågor. Dess uppgift är att underlätta kommunernas arbete. Insatserna syftar till att barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättningar ska få en utveckling och utbildning som präglas av likvärdighet, delaktighet, tillgänglighet och gemenskap. SPSM finns i hela landet uppdelat på fem regioner och inom synområdet finns olika verksamheter.

Råd och stöd

Inom varje region finns rådgivare med fördjupad specialpedagogisk kompetens. Specialpedagogiskt stöd erbjuds i form av rådgivning/ vägledning, fortbildning och annat stöd till kompetensutveckling. Stödet ges på uppdrag av och i samverkan med kommunen.

Rådgivare kan även fungera som kontakt till och mellan SPSM:s olika verksamheter.

Till **Resurscenter Syn** kan barn/elever komma för fördjupade specialpedagogiska utredningar och där erbjuds också kurser till personal och föräldrar/vårdnadshavare. Resurscenter Syn finns i Örebro och Stockholm

Läromedel

Producerar och säljer anpassade läromedel samt ger produktionsstöd till andra förlag.

Specialskola

SPSM bedriver skolverksamhet för elever med synskada och ytterligare funktionsnedsättning. Ekeskolan finns i Örebro.

Spridning av Hjälpredan

Hjälpredan ska spridas av SPSM och Syncentraler i alla tänkbara relevanta forum.

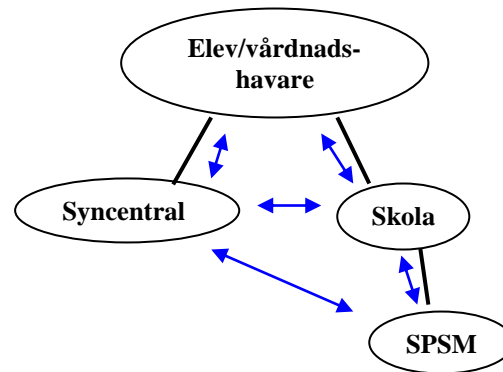
För att SPSM ska få möjligheten att informera om den pedagogiska resurs som finns inom staten, kan Syncentralen efter att kontakt tagits med skola och föräldrar tillsammans med SPSM göra ett besök på skolan.

Samverkan

Skola/förskola har huvudansvar för barnets/elevens skolgång men behöver stöd från syncentral och SPSM. Det är nödvändigt att samverka mellan olika parter sker så att alla är överens om målbild och arbetssätt kring eleven.

Med barnets optimala utveckling som mål, krävs samverkan och samarbete mellan vårdnadshavare, skola, syncentral och Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Alla parter har ansvar för en sådan samverkan. Skolan har ett extra stort ansvar eftersom SPSM arbetar på skolans uppdrag

Före förskoletiden

	Kommun	Landsting	Landsting/Region	Stat
	Övergripande stöd -skola/centralt i kommun	BVC	Syncentralen	Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
Första kontakten		Remiss till ögonkliniken vid misstanke om synproblem	Remiss från ögonläkare. Kuratorskontakt samt kartläggning vid första kontakten.	
Dokumenterad planering			Vårdplan upprättas tillsammans med familjen.	
Personliga hjälpmedel			Ansvarar för utprovning, utbildning och uppföljning	
Information & stöd till familjen			Erbjuder psykosocialt stöd och särskilt stöd i barnets utveckling.	Erbjuder kurser till vårdnadshavare.
Vägledning inför placering i förskoleverksamhet	...ska kommunen erbjuda förskola inom fyra månader. Barn som har behov av särskilt stöd ska skyndsamt erbjudas förskola. (Skollagen 8 kap §14)	Samverkar med kommunen kring lämplig placering utifrån barnets behov i samarbete med vårdnadshavare.	Kan informera om barnets synnedläggelse och behov i samarbete med vårdnadshavare. Kontakter kommunens stödenhet.	Kan ge specialpedagogiskt stöd kring frågor som kan uppstå t ex <ul style="list-style-type: none"> - Vilka resurser, vilken organisation och kompetens behövs - Planering av kompetensutveckling

Före förskolan

Förskoletiden

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Förskola	Elevhälsa/ Stödenheten	Syncentralen	Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM)
Mottagande i förskoleverksamhet	Förskolans ledning ansvarar för planering av förskolestart i samverkan med vårdnadshavare. Förskollärare skall ansvara för att en god introduktion ges. <i>(Lpfö98 s13)</i>		Kan informera om barnets synsättning och dess konsekvenser.	Kan ge specialpedagogiskt stöd kring frågor som kan uppstå t ex <ul style="list-style-type: none"> - Hur utreder man behoven - Vilka resurser, organisation och kompetens behövs - Planering av kompetensutveckling
Dokumenterad planering	Förskollärare ansvarar för att varje barns utveckling och lärande kontinuerligt och systematiskt följs upp och analyseras <i>(Lpfö98 s14)</i>		Upprättar, följer upp och utvärderar vårdplan	Kan ge specialpedagogiskt stöd kring hur upprätta och använda vårdplan i förskolan
Information och stöd i förskolan	Förskolans ledning ansvarar för att barnet får det särskilda stöd som behövs och i ordinarie verksamhet. <i>(Lpfö98 s16, 11 m fl)</i>		Insatser enligt vårdplanen	Kan ge specialpedagogiskt stöd till förskolan i form av rådgivning, kurser, läromedel, utredning mm

Förskoletiden

Förskoletiden (forts)

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Förskola	Elevhälsa / Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM)
Information och stöd till familjen	Personalen ska föra fortlöpande samtal med vårdnadshavare om barnets utveckling. Minst en gång varje år därutöver mötas i (utvecklings)samtal (<i>Skollagen 8 kap §11</i>)		Insatser enligt vårdplanen Kan ge råd om material och leksaker i hemmiljön.	Erbjuder kurser till vårdnadshavare
Pedagogik/metodik /förhållningssätt	Ansvarar för att den pedagogiska verksamheten skall anpassas till alla barn i förskolan (<i>Lpfö98 s5</i>) Förskolans ledning har ansvar för att uppmärksamma behov av kompetensutveckling till berörd personal (<i>Lpfö98 s16</i>) (<i>Skollagen 2 kap §34</i>)		Gör utredning av synfunktion, som underlag till val av pedagogik/metodik	Erbjuder kurser om pedagogiska konsekvenser av synskada. Kan ge specialpedagogiskt stöd så att förskolans mål kan uppnås t ex - pedagogik - metodik/arbetsätt - bemötande och förhållningssätt Om behov finns kan kompletterande fördjupad specialpedagogisk utredning göras.

Förskoletiden

Förskoletiden (forts)

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Förskola	Elevhälsa / Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM)
Hjälpmedel	<p><u>Personligt/kompenserande</u> Ansvarar för den pedagogiska användningen</p> <p><u>Pedagogiskt hjälpmedel</u> Ansvarar för införskaffande och för pedagogisk användning</p> <p>Förskolans ledning ansvarar för att personalen får den utbildning som behövs (Lpfö98 s16) (Skollagen 2 kap §34)</p>		<p><u>Personligt/kompenserande</u> Ansvarar för förskrivning, utbildning, träning och uppföljning av personliga hjälpmedel enligt gällande hjälpmedelspolicy.</p>	<p>Kan ge specialpedagogiskt stöd kring användandet av hjälpmedel i den pedagogiska situationen.</p>

Förskoletiden

Förskoletiden (forts)

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Förskola	Elevhälsa / Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM)
<p>Förberedande läsning och skriftspråk</p> <p>T ex punktskrift, tal, förstoring</p>	<p>Arbetslaget skall stimulera barns nyfikenhet och begynnande förståelse för skriftspråk och matematik (Lpfö98 s10-11)</p>		<p>Förberedelser inför och introduktion av punktskrift till vårdnadshavare.</p>	<p>Erbjuder kurser som bl a innehåller förberedelse till läsning och skrivning via andra media, t ex punktskriftsinläring</p> <p>Kan ge specialpedagogiskt stöd t ex</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vilka material skall vi ha på punkt? - Hur kan vi involvera hela barngruppen i punktskrift? - Vilken personal behöver gå kurs?
<p>Vardagsträning och självständighets- träning (ADL)</p>	<p>Arbetslaget skall på olika sätt ge stöd till barnens utveckling inom området (Lpfö98 s 9-11)</p>		<p>Individuellt grundläggande insatser till barnet och vårdnadshavare/närstående utifrån vårdplan</p>	

Förskoletiden

Förskoletiden (forts)

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Förskola	Elevhälsa / Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM)
Anpassade läromedel/material	Ansvarar för att anpassade läromedel/material införskaffas.			<p>Kan ge specialpedagogiskt stöd i val av läromedel/material.</p> <p>Säljer, producerar och ger produktionsstöd till anpassade läromedel/material.</p>
Fysisk anpassning av lokaler/miljöer	Ansvarar för och bekostar fysiska anpassningar		Kan utifrån barnets behov informera och skriva intyg inför fysiska anpassningar i skolans miljö.	Kan ge specialpedagogiskt stöd kring lärmiljön.
Vägledning och planering inför skolstart	Förskolan skall uppmärksamma barns behov av stöd samt utbyta kunskaper och erfarenheter med förskoleklass, skola och fritidshem. (Lpfö98 s13-14)		Kan informera om barnets synsättning, personliga hjälpmedel och individuella behov.	<p>Kan ge specialpedagogiskt stöd kring frågor som kan uppstå t ex</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vilka resurser, vilken organisation och kompetens behövs - Planering av kompetensutveckling

Förskoletiden

Skoltiden – grundskola, särskola och skolbarnsomsorg

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Skola	Elevhälsa/ Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
Mottagande i skola/ skolbarnomsorg	Rektor ansvarar för ett bra mottagande. Rektor ansvarar för att behov av stöd utreds. (Skollagen 3 kap §8) Läraren skall utbyta kunskaper med förskolan och särskilt uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd. (Lgr11 s16)		Kan informera om barnets synnedsättning och dess konsekvenser.	Kan ge specialpedagogiskt stöd kring frågor som kan uppstå t ex <ul style="list-style-type: none"> - Hur utreder man behoven - Vilka resurser, organisation och kompetens behövs - Planering av kompetensutveckling
Dokumenterad planering	Rektor huvudansvarig för upprättande, uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogram (Skollagen 3 kap §9, 10 kap §13)		Upprättar, följer upp och utvärderar vårdplan.	Kan ge specialpedagogiskt stöd kring hur man använder åtgärdsprogram.
Stödresurser	Rektor ansvarar för att behov av stöd utreds. Rektor ansvarar vidare för att resurser tillsätts och att kompetens finns (Skollagen 3 kap §8-9) (Lgr11 s19)		Kan informera om barnets/ungdomens synnedsättning och dess konsekvenser.	Kan ge specialpedagogiskt stöd till skolan i form av rådgivning, kurser, läromedel, utredning mm

Skoltiden

Skoltiden – grundskola, särskola och skolbarnsomsorg

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Skola	Elevhälsa/ Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
Pedagogik/metodik/ förhållningssätt	<p>Undervisningen skall anpassas för varje individ. Läraren svarar för att eleven får pröva olika arbetssätt och arbetsformer och att tillsammans med elev planera och utvärdera undervisningen. <i>(Lgr11 s13-14)</i> <i>(Skollagen 3 kap §3, 15 kap §20)</i></p> <p>Rektor svara för att personal får den kompetensutveckling som krävs. <i>(Lgr11 s19)</i> <i>(Skollagen 2 kap §34)</i></p>		Vid behov utredning av synfunktion, som underlag till val av pedagogik/metodik.	<p>Ger kurser om pedagogiska konsekvenser av synskada.</p> <p>Kan ge specialpedagogiskt stöd så att skolans mål kan uppnås t ex</p> <ul style="list-style-type: none"> - pedagogik - metodik/arbetssätt - bemötande och förhållningssätt <p>Om behov finns kan kompletterande fördjupad specialpedagogisk utredning göras.</p>

Skoltiden

Skoltiden – grundskola, särskola och skolbarnsomsorg

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Skola	Elevhälsa/ Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
Hjälpmedel	<p><u>Personligt/kompensera</u> <u>nde hjälpmedel</u> Ansvarar för den pedagogiska användningen <u>Pedagogiskt hjälpmedel</u> Ansvarar för införskaffande och för pedagogisk användning Rektor ansvarar för att personal ges möjligheter till kompetensutveckling (Skollagen 2 kap §34)</p>		<p><u>Personligt/kompensera</u> <u>nde hjälpmedel</u> Ansvarar för förskrivning, utbildning, träning och uppföljning av personliga hjälpmedel enligt gällande hjälpmedelspolicy.</p>	<p>Kan ge specialpedagogiskt stöd kring användandet av hjälpmedel i den pedagogiska situationen.</p>
<p>Läsning och skrivning via olika medier</p> <p>T ex punktskrift, tal, förstoring</p>	<p>Skolan ansvarar för att varje elev har ett skriftspråk och kan kommunicera i skrift (Lgr11 s222-ff) (Skollagen 3 kap §3) Rektor ansvarar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att utföra sina uppgifter (Lgr11 s19) (Skollagen 2 kap §34)</p>		<p>Introduktion av punktskrift till vårdnadshavare</p>	<p>Erbjuder kurser som bl a innehåller läsning och skrivning via andra medier t ex punktskrift</p> <p>Kan ge specialpedagogiskt stöd t ex</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vilka material skall vi ha på punkt? - Hur kan vi involvera hela klassen i punktskrift? - Vilken personal behöver gå kurs?

Skoltiden

Skoltiden – grundskola, särskola och skolbarnsomsorg (forts)

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Skola	Elevehälsa/ Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
Vardagsträning och självständighets- träning (ADL)	Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov och främja elevens lärande och utveckling (Lgr11 s12-15)		Individuellt grundläggande insatser till barnet/ungdomen och vårdnadshavare/närstående utifrån vårdplan	
Anpassade läromedel/material	Rektor ansvarar för att läromedel/material införskaffas			Kan ge specialpedagogiskt stöd i val av läromedel/material. Säljer, producerar och ger produktionsstöd till anpassade läromedel/material.
Fysisk anpassning av lokaler/miljöer	Ansvarar för och bekostar fysiska anpassningar		Kan utifrån barnets/ungdomens behov informera och skriva intyg inför fysiska anpassningar i skolans miljö.	Kan ge specialpedagogiskt stöd kring lärmiljön.

Skoltiden

Skoltiden – grundskola, särskola och skolbarnsomsorg (forts)

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Skola	Elevhälsa/ Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
Vägledning och planering inför gymnasieskola	Rektor ansvarar för vägledning inför fortsatt utbildning. (Lgr11 s19)		Kan informera om barnet/ungdomens synnedsättning, hjälpmedel och individuella behov.	Kan ge specialpedagogiskt stöd kring frågor som kan uppstå t ex <ul style="list-style-type: none"> - Vilka resurser, vilken organisation och kompetens behövs - Planering av kompetensutveckling

Skoltiden

Gymnasieskolan, gymnasiesärskolan

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Skola	Elevhälsa/ Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
Mottagande	Rektor ansvarar för att eleverna får information inför studiernas början. (Gy11, s15) Rektor ansvarar för att behov av stöd utreds. (Skollagen 3 kap §8)		Kan informera om ungdomens synnedsättning och dess konsekvenser.	Kan ge specialpedagogiskt stöd kring frågor som kan uppstå t ex <ul style="list-style-type: none"> - Hur utreder man behoven - Vilka resurser, organisation och kompetens behövs - Planering av kompetensutveckling
Dokumenterad planering	Rektor huvudansvarig för upprättande, uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogram (Skollagen 3 kap §9, 15 kap §20)		Upprättar, följer upp och utvärderar vårdplan.	Kan ge specialpedagogiskt stöd kring hur man använder åtgärdsprogram.
Stödresurser	Rektor ansvarar för att behov av stöd utreds. Rektor ansvarar vidare för att resurser tillsätts och att kompetens finns (Skollagen kap 3 §8-9)		Kan informera om ungdomens synnedsättning och dess konsekvenser.	Kan ge specialpedagogiskt stöd till skolan i form av rådgivning, kurser, läromedel, utredning mm

Gymnasieskolan, gymnasiesärskolan (forts)

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Skola	Elevhälsa/ Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
Pedagogik/metodik/ Förhållningssätt	<p>Undervisningen skall anpassas för varje individ. Läraren svarar för att eleven får pröva olika arbetssätt och arbetsformer och att tillsammans med elev planera och utvärdera undervisningen. (Gy11 s10-13) (Skollagen 3 kap §3, 15 kap)</p> <p>Rektor svarar för att personal får den kompetensutveckling som krävs. (Gy11, s16) (Skollagen 2 kap §34)</p>		Vid behov utredning av synfunktion, som underlag till val av pedagogik/metodik.	<p>Ger kurser om pedagogiska konsekvenser av synskada.</p> <p>Kan ge specialpedagogiskt stöd så att skolans mål kan uppnås t ex</p> <ul style="list-style-type: none"> - pedagogik - metodik/arbetssätt - bemötande och förhållningssätt <p>Om behov finns kan kompletterande fördjupad specialpedagogisk utredning göras.</p>

Gymnasieskolan, gymnasiesärskolan (forts)

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Skola	Elevhälsa/ Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
Hjälpmedel	<p><u>Personligt/kompenserande</u> Ansvarar för den pedagogiska användningen</p> <p><u>Pedagogiskt hjälpmedel</u> Ansvarar för införskaffande och för pedagogisk användning</p> <p>Ansvarar för att eleverna får tillgång till pedagogiska hjälpmedel för att själva kunna söka och utveckla kunskaper. (Gy11 s10-15)</p> <p>Rektor ansvarar för att personal ges möjligheter till kompetensutveckling (Skollagen 2 kap §34)</p>		<p><u>Personligt/kompenserande hjälpmedel</u> Ansvarar för förskrivning, utbildning, träning och uppföljning av personliga hjälpmedel, enligt gällande hjälpmedelspolicy.</p>	<p>Kan ge specialpedagogiskt stöd kring användandet av hjälpmedel i den pedagogiska situationen.</p>

Gymnasieskolan, gymnasiesärskolan (forts)

	Kommun	Kommun	Landsting/region	Stat
	Skola	Elevehälsa/ Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
<p>Läsning och skrivning via olika medier</p> <p>T ex punktskrift, tal, förstoring</p>	<p>Läraren ska organisera och genomföra så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling (Gy11 s11) (Skollagen 3 kap §3)</p> <p>Rektor ansvarar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att utföra sina uppgifter. (Gy11 s16) (Skollagen 2 kap §34)</p>		<p>Introduktion av punktskrift till vårdnadshavare</p>	<p>Erbjuder kurser som bl a innehåller läsning och skrivning via andra medier t ex punktskrift.</p> <p>Kan ge specialpedagogiskt stöd t ex</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vilka material skall vi ha på punkt? - Hur kan vi involvera hela klassen i punktskrift? - Vilken personal behöver gå kurs?
<p>Vardagsträning och självständighets- träning (ADL)</p>	<p>Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov och främja elevens lärande och utveckling (Gy11 s11) (Skollagen 18 kap §2)</p>		<p>Individuellt grundläggande insatser till ungdomen och vårdnadshavare/närstående utifrån vårdplan.</p>	

Gymnasieskolan, gymnasiesärskolan (forts)

	Kommun	Kommun	Landsting/Region	Stat
	Skola	Elevhälsa/ Stödenhet	Syncentralen	Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)
Anpassade läromedel/material	Rektor ansvarar för att eleverna får tillgång till läromedel av god kvalitet (Gy11 s 15)			Kan ge specialpedagogiskt stöd i val av läromedel/material. Säljer, producerar och ger produktionsstöd till anpassade läromedel/material.
Fysisk anpassning av lokaler/miljöer	Ansvarar för och bekostar anpassningar		Kan utifrån ungdomens behov informera och skriva intyg inför fysisk anpassn. i skolans miljö	Kan ge specialpedagogiskt stöd kring lärmiljön.
Vägledning och planering inför utbildningsval, arbete och samhällsliv	Personalen ansvarar för information och vägledning inför fortsatt utbildning och yrkesverksamhet Rektor har ansvar för att elever i gymnasiesärskolan ges stöd vid arbetsplatsförlagd utbildning (Gysä13, s9)		Kan informera om ungdomens synnedsättning, hjälpmedel och individuella behov.	